

Sezen Bayhan'ın "Ders Kitapları ve Müfredatta Cinsiyetlendirilmiş-Askerileştirilmiş Ulus Kimlik İnşasının Evrimi" başlıklı araştırmasının bianet için özeti

2005-2011, 2012-2016, 2017- dönemlerine ait ders kitapları ve öğretim programları, cinsiyetlendirilmiş-askerileştirilmiş ulus kimlik bağlamında karşılaştırıldığında, bir süreklilik olarak kendini korkusuzca vatan için feda eden kahraman kadınların her dönemde idealize edildiği ortaya çıkarken, bu kadınların idealize edilme biçimine dair bazı farkların olduğu görülüyor. 3. Dönem Tarih kitaplarındaki ulusun Orta Asya geçmişine yapılan vurgunun azalmasıyla, İslamiyet öncesi savaşçı kadın anlatısı da kitaplardan büyük oranda çıkarken, ulus için savaşan kadın rolünün Bacıyan-ı Rum kadınlarında daha vurgulu hale geldiği görülüyor. Bu iki savaşçı kadın rolünün ilişkilendirildikleri tarihsel arka planlarda bazı farklar olarak öne çıkıyor. İslamiyet öncesi savaşta katılan kadın, ordu-millet miti ve kadının görece eşit statüsü bağlamında işlenirken, Bacıyan-ı Rum kadınları Anadolu'nun İslamlaşması ve fetih anlatısı ile bir bağ kurularak aktarılıyor.

Bacıyan-ı Rum kadınlarının cinsiyetlendirilmiş-askerileştirilmiş ulus kimlik anlatısında yer alış biçimlerindeki nüanslar sadece geçmişin aktarılmasına değil, bugünün algılanmasına dair söylemler olarak görebiliriz. Ahilik teşkilatı ve Bacıyan-ı Rum, güncel siyasette de yoğun yer alan konular. Örneğin, 2013 yılında kurulan Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) kuruluşunun ilk yıllarından bu zamana kadar Bacıyan-ı Rum'u gündemine aldı ve bu konuda çeşitli paneller düzenledi, projeler organize etti. Bacıyan-ı Rum paneldeki bir konuşmasında KADEM Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Sümeyye Erdoğan, Bacıyan-ı Rum'u "Ahlaki ve moral değerleri koruma kalkanları" olarak tanımladı. "Siyaset, kültür, eğitim ve ticaret gibi hayatın ana damarlarından akan Anadolu kadını modelini olarak betimledi. Bu kadının belleklerden silinmiş olması'nı "bugün kadınların yaşadığı birçok sorunun temel nedeni" olarak nitelendirdi. Bu bağlamda "Yüzyıllardır kadın haklarıyla ilgili verilen mücadelede varılmak istenen noktaya Anadolu'da yüzyıllar önce varılmış olduğunu" dünyaya anlatmak gerektiğini belirtti.

Cinsiyetlendirilmiş-askerileştirilmiş ulus kimlik anlatısında kadınlara biçilen rolün eşitlik ve kadın hakları bağlamında verilmesinden vazgeçilmesinin güncel eğitim politikasında da paralellik bulunduğunu görebiliriz. Eğitim politikasında da toplumsal cinsiyet eşitliği ilkesinden vazgeçildiğin işaret eden pek çok tartışmalı pratik icra edildi. 2018 yılında Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Tutum Belgesi'ni "cinsiyet eşitliği toplumsal değerlerimize uygun değil" gerekçesiyle kaldırdı ("Toplumsal Cinsiyet", 2019). Türkiye Büyük Millet Meclisi 2018 yılında, İslam İşbirliği Teşkilatı bünyesinde gündeme getirilen, kadınların erkeklerin saygın eşleri olarak yetiştirilmesi ve eğitim durumlarının iyileştirilmesi gerektiğini ifade eden bir tüzük imzaladı (Organisation of Islamic Cooperation, 2018). Avrupa Birliği ve Türkiye devleti tarafından desteklenen Eğitimde Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Destekleme Projesi (2014-2016) muhafazakar basın ve örgütler tarafından oldukça sert biçimde eleştirilmişti, bunu üzerine proje tamamlandıktan sonra Milli

Eğitim Bakanlığı benzer bir projede yer almaktan uzak durdu. Muhafazakar çevreler bu durumu kendi başarıları olarak görürken, toplumsal cinsiyet eşitliğini savunan gruplar bu durumu muhafazakar baskı gruplarına verilmiş bir taviz olarak yorumladı. KADEM (2019), projeye ilgili yaptığı açıklamada proje broşüründe bulunan cinsel yönelim ifadesinin gayri ahlaki bir tutumu meşrulaştırma çabası olduğunu ifade etti ve böylece projenin sonlandırılmasına katkıda bulunan muhafazakar çevreler ile benzer bir tavır takındığını gösterdi. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı, Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği'nde yer alan toplumsal cinsiyet eşitliği ibaresini 2019 yılında kaldırdı (Resmi Gazate, 12 Eylül 2019). Kısacası ders kitaplarında cinsiyetlendirilmiş-askerileştirilmiş ulus kimliği söyleminde meydana gelen değişikliklerden bazılarının, eğitim sisteminde toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının dönüşümü ile etkileşimli bir sürece işaret ettiği iddia edilebilir.

Kadınların Kurtuluş Savaşı'nda gösterdikleri kahramanlığa yapılan vurgu tüm dönemlerde ağırlığını koruyor. Kurtuluş Savaşı anlatılarında kadınların nc dönem (2017 sonrası) kitaplarda dindar kimlikleri ile daha fazla ne çıktıkları görülürken, annelik rollerinin biraz daha yoğun vurgulandığına dair izlere rastlanıyor. Bu bulgunun, evrensel kadın haklarını yerel bağlama uyarlama çabası içinde olması ve toplumsal cinsiyet eşitliği yerine toplumsal cinsiyet adaleti anlayışını kucaklaması ile karakterize olan 2011-sonrası aile odaklı muhafazakar toplumsal cinsiyet rejimini ile uyumlu olduğu söylenebilir.

İkinci bir Kurtuluş Savaşı olarak kavramsallaştırılan 15 Temmuz konularında da kadınlara, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra unutulup da sonrasında yeniden dirilen askeri özneler olarak yer veriliyor. 15 Temmuz'un yeni bir ulus kimlik inşası yaratma yolunda, toplumun ortak hafızasını oluşturması beklenen önemli bir olay olarak kitaplara girmeye başladığı açıkça görülüyor.

Kadınların, ulusun geleceğinin tehlikede olması durumunda korkusuzca savaşa katılan ve savaşa "destek" veren ulusal kahramanlar olarak temsil edilmelerine rağmen kitaplardaki genel kadın görünümünün en direngen unsurunun kadınların ev işleri ile özdeşleştirilmesi olduğu söylenebilir.